



PARLAMENTAARISEN TYÖRYHMÄN ASETTAMINEN MAAN HARVAAN ASUTTUIEN ALUEIDEN MAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMISEKSI

Asia

Esitetään valtioneuvoston asetettavaksi Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä toteuttamaan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa esitettyjä harvaan asuttuja alueita koskevia toimenpiteitä sekä edistämään 30.9.2019 toimintansa lopettaneen Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportin toimenpide-ehdotuksia maan harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden parantamiseksi.

Tausta

Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2017 toimikaudelle 1.11.2017-30.9.2019 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Työryhmä luovutti loppuraporttinsa ([Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:22](#)) 11.10.2019. Tilaisuudessa todettiin tarve asettaa uusi parlamentaarinen työryhmä seuraamaan sekä edistämään loppuraporttiin kirjattujen toimenpide-esitysten toteutusta. Asetettavan työryhmän tehtäviin kuuluisi lisäksi hallitusohjelmassa esitettyjen harvaan asuttuja alueita koskevien toimenpiteiden toteutuksen edistäminen ja seuranta.

Vuosina 2017-2019 toiminut parlamentaarinen työryhmä teki tiivistä yhteistyötä Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) alaisuudessa toimivan Harvaan asutun maaseudun verkoston kanssa (HAMA-verkosto). Verkoston ensisijaisena tehtävänä on nostaa harvaan asutun maaseudun erityisolosuhteet poliittisen päätöksenteon tietoisuuteen. HAMA-verkosto on yksi Maaseutupolitiikan neuvoston viidestä teemaverkostosta. Nykyisten teemaverkostojen toimikausi loppuu vuoden 2020 lopussa. MANEn verkostot edistävät kansallisen maaseutupolitiikan tavoitteita.

Perustelut asetettavalle Harvaan asuttujen alueiden parlamentaariselle työryhmälle

Harvaan asuttujen alueiden erityishaasteita

Harvaan asuttu maaseutu kattaa merkittävän osan eli yli 68 % Suomen pinta-alasta. Asukkaita alueella on noin 5% väestöstä. Alue on kansallisesti merkittävä, sillä siellä sijaitsee valtaosa Suomen luonnon aineellisista ja aineettomista raaka-aineista. Alueella on kuitenkin runsaasti pitkistä etäisyyksistä ja harvasta asutuksesta johtuvia haasteita. Näitä ovat esimerkiksi pitkään jatkunut väestön väheneminen ja vanheneminen, huoltosuhteen heikkeneminen ja palvelujen keskittyminen. Harvaan asutut alueet ovat erilaisia. Joillakin alueilla työpaikat vähenevät, toisilla alueilla taas yrityksillä on rekrytointiongelmia. Haasteena on osaavan työvoiman saatavuus ja kohtaanto-ongelma tietyillä alueilla, toisaalta myös eläköityminen aiheuttaa rekrytointiongelmia. Huomioitavaa on myös se, että

poliittisten päätösten negatiiviset vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin harvaan asutulle maaseudulle.

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportissa tunnistettiin alueen haasteet ja haettiin toimenpide-esityksillä ratkaisuja niin verotuksellisista keinoista, alueellisista tukimahdollisuuksista, normien purusta, lainsäädännön muutoksista, uusista toimintatavoista kuin rahoituksen lisäämisestä. Esimerkkejä haettiin myös Ruotsin ja Norjan toimintamalleista. Työryhmän esittämiä toimenpiteitä, joita on yli 40, voidaan edistää parlamentaarisin toimin.

Harvaan asuttuihin alueisiin liittyvät hallitusohjelman kirjaukset

Harvaan asuttujen alueiden työryhmän toimikausi päättyi 30.9.2019. Asettamiskirjeessä ei ollut kirjausta siitä, miten mahdollinen toimenpide-esitysten toteutumisen seuranta järjestetään. Työryhmässä kannettiin huolta työn jatkumisesta. Seurannasta sekä toteutuneiden toimenpide-ehdotusten vaikuttavuuden arvioinnista käytiin viimeisten kokousten yhteydessä syksyllä 2019 keskustelua.

Suuri osa työryhmän toimenpide-esityksistä on huomioitu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa. Monet niistä ovat periaatelinjauksia ja vaativat konkreettisempia toimenpiteitä ja rahoituksen osoittamista toteutuakseen. Osa parlamentaarisen työryhmän toimenpide-esityksistä ei ole edennyt. Työryhmässä pidettiin tärkeänä, että ehdotusten etenemistä ja toteutusta seurataan systemaattisesti ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Tämän lisäksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmasta löytyy kirjaus; *"Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän esityksen pohjalta toteutetaan vaikuttavuusarviointi ja muodostetaan toimenpideohjelma kokeiluineen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi myös väestöään menettäville alueille."*

Määräraha harvaan asuttujen alueiden kehittämiseksi

Vuoden 2020 valtion talousarviossa on osoitettu hallitusohjelman kertaluonteinen neljän miljoonan euron harvaan asuttujen alueiden kehittämisen rahoitus hallitusohjelman kirjauksen toteuttamiseksi. Kokeiluihin osoitetut varat on kohdennettu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan momentille 30.10.63 (Maaseudun kehittäminen). Samalta momentilta rahoitetaan mm. maaseutupolitiikan neuvoston sekä siihen kuuluvien temaattisten verkostojen toimintaa.

Kertaluonteinen lisämääräraha mahdollistaa hallituskauden aikana kohdennettujen kokeiluhankkeiden toteuttamisen harvaan asutuilla alueilla. Näihin kuuluu esimerkiksi parlamentaarisen työryhmän esittämä perustuslaillinen ennakoarviointi sisältäen mm. Norjan mallin mukaisia verotukseen ja opintolainan vähennykseen liittyviä toimenpiteitä. Elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisen lisäksi kokeiluihin voisi sisällyttää myös hallitusohjelman esitykset uusien toimintatapojen kokeiluista liittyen peruspalveluiden oikeuksien turvaamiseen, hallinnon rajat ylittävistä liikkumispalveluinnovaatioista sekä monipaikkaisen asumisen tukemisesta.

Tarve laajapohjaiselle työryhmälle

Harvaan asuttujen alueiden tulevaisuus on vaakalaudalla. Tulevaisuus voi olla hyvinkin valoisa, jos kehittämishaasteisiin vastataan oikealla tavalla. Vaihtoehtona on yhä kiihtyvä negatiivinen trendi, jonka lopputulos on koko Suomen kannalta epäedullinen.

Loppuraportin luovuttamistilaisuudessa 11.10.2019 todettiin, että harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden varmistamiseksi on tarve asettaa uusi parlamentaarinen työryhmä, joka ottaa tehtäväkseen edistää harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuutta. Uuden parlamentaarisen työryhmän tulee asettamisen jälkeen laatia määrärahalla toteutettavia kokeiluja esittelevä toimenpideohjelma.

Parlamentaarisen työryhmän aikataulu ja tehtävät

Parlamentaarinen työryhmä ehdotetaan asetettavaksi toimikaudelle 12.10.2020-30.6.2023.

Työryhmän tehtävänä on seurata harvaan asuttujen alueiden erityiskysymyksiä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaisuutta erityisesti seuraavien toimenpiteiden avulla:

- Edistää sekä seurata vuosina 2017-2019 toimineen parlamentaarisen työryhmän loppuraportin toimenpide-ehdotusten toteutumista.
- Edistää sekä seurata hallitusohjelmassa olevien harvaan asuttuja alueita koskevien kirjausten toteutumista
- Laatia toimenpideohjelma selvityksistä ja kokeiluista sekä jatkotoimenpiteistä
- Vastata pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisen harvaan asuttujen alueiden kehittämiseen osoitetun ja vuoden 2020 talousarvioon sisältyvän kertaluonteisen neljän miljoonan euron rahoituksen kohdentamisesta ja käytöstä.
- Arvioida toimenpiteiden toteutuksen vaikuttavuutta.

Työryhmä viestii työn edistymisestä vuosittain toimikauden aikana sekä laatii loppuraportin toimikautensa päättyessä.

Kokoonpano

Parlamentarisella työryhmällä on puheenjohtaja, joka edustaa keskustan eduskuntaryhmää. Varapuheenjohtaja edustaa sosialidemokraattista eduskuntaryhmää.

Valtioneuvoston kanslian eduskunnan puhemiesneuvostolle 27.4.2020 lähettämän nimeämispyyntö (VN/3162/2020-VNK-1) mukaisesti parlamentaarisen työryhmän muut jäsenet kutsutaan eduskuntapuolueiden keskuudesta. Työryhmässä on yhteensä kaksi edustajaa jokaisesta neljästä suurimmasta eduskunnassa edustetusta puolueesta ja yksi edustaja muista eduskunnassa edustetuista puolueista. Puolueet voivat nimetä ryhmään varajäsenen.

Työryhmään nimetään pysyvä asiantuntija valtiovarainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä ja maa- ja metsätalousministeriöstä, sekä kullekin heistä varahenkilö.

Työryhmän sihteerinä toimii erityisasiantuntija Auli Sihvola maa- ja metsätalousministeriöstä.

Parlamentaarisen työryhmän varsinaisista jäsenistä koostuvassa kokoonpanossa mukaan lukien puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja naisia on 8 henkilöä ja miehiä 5. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n kiintiövaatimuksen mukainen vähimmäismäärä eli 40 % tässä tapauksessa olisi 5,2 henkilöä. Kokoonpanoesitys on pyritty valmistelemaan siten, että sukupuolten tasapuolinen edustus toteutuu, mutta parlamentaariseen työryhmään alun perin nimettyjä jäsen ehdokkaita on eduskuntaryhmien sisäisten toimenpiteiden johdosta jouduttu vaihtamaan kesken työryhmän kokoonpanon valmistelun. Ryhmän kokoonpano on neuvoteltu eduskuntaryhmien kesken.

Työryhmä kutsuu asiantuntijoita kuultavaksi kokouksiin, aihepiirin mukaisesti.